

ЛЕЗГИ Газет

**Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!**

1920 – йисалай акъатзава

N 37 (10786) хемис 14–сентябрь, 2017–йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Нажмудин Самурскийдин 125 йис

Зурба дережайрин сагъиб

Нариман ИБРАГЪИМОВ

Нажмудин Панагъович САМУРСКИЙ (ЭФЕНДИЕВ) XX асирдин сифте килера, Октябрдин инкзилабдилай гуьгъунин йисара Дагъустан экономикадин, сиясатдин, культурадин, яшайишдин жигъетдай вилик тухун патал тежер хътин алахъунар авур, бегъерлудаказ зегъмет чIугур ва садани гуьзлемиш тавур хъсан нетижаяр арадал гъайи регъбер яз гъисабзава. Ада Дагъустан халкъдин майишатдин гъар са хиле цуьк акъуддайвал кваллах тешкилна ва вични хъсан, къени гъар са карда чешне хъана.

хкун, адан зурба краикай дагъустанвияр хабардар авун патал рагъметлу алимар Агъед Агъаева ва Къафлан Ханбабаева еке зегъмет чIугуна”.

Юбилардикай гегъенш суьгъбет Жабир Азаева авуна. Ада рикел хжайвал, Нажмудин Эфендиев 1892-йисуз Самур округдин Докъузпара наибстводик акатзавай Къурушрин хуьре дидедиз хъана. И чIехи хизанда ирид веледдиз тербия гана. Нажмудин 1902-йисуз Ахцегърин училищедик экечIна. 1906-йисуз ам имидин хва Са-дигъахъ галаз Иркутск шегъердиз фена. Ина горно-технический училищедика клелни ийиз, ада ракъарихъ галаз алакълу складда кваллахни авуна.

Деникинан къушунрикай азадзава. Чкайрал Советрин гъукум тескиярарун патал еке алахъунар ийизва. Чирвилер, алакълунар, бажарагъ фикирда къуна, Н.Самурский Дагъустандин Ревкомдин членвиле хкъзава. Са акъван вахт фенач, ам Ревкомдин председателдин заместителвиле тайнарзава.

Къуд йисуз Н.Самурскийди ВКП(б)-дин Дагъустандин обкомдин сад лагъай секретарвиле кваллахна. Виликан ва гъа и йисара ада Дагъустандин вири халкъарин тарихда, умуьрда, яшайишда тежедай хътин роль къуьгъвана. Къумукъ халкъ сад хъувуна, гъиле бегъем техника авачиз Октябрдин революциядин къанал тухвана (идай республикадиз Зегъметдин Яру Пайдах орден гана), Терский губернияни Хасавюрт округ, Къизляр шегъер ва район Дагъустандин областдик кухтуна. Дагъвийрин савадлувал хкажун, абуруз медицинадин рекъай къуллугъ авун хъсанарун патални тешкиллувиле еке серенжемар киле тухвана.

1920-йисалай Н.Самурскийди Дагъларин уьлкведа советрин гъукум тешкилуни, цийи крар арадал гъунин мураддалди жуьреба-жуьре ва лап жавабдар къуллугъар тамамарна. Гъикъван четинвилер ацалтнатлани, ада анжах дагъвийрин яшайишдикай, Дагъустан абад хъуникай фикирна ва и кар патал вичин вири чирвилер, къуватар, алакълунар серфна. Гъелбетда, ихътин бажарагълу касдал пехилбурни, ам такланбурни авай. Абурун къумекдалди, фитнейралди чи

Накъ Махачкъала шегъерда, республикадин Милли библиотекада ялавлу инкзилабчи, Яру Армиядин аскерин командир, Дагъустандин ЦИК-дин Председатель, тарихдин илимин сифтегъан кандидат, Дагъустандин обкомдин сад лагъай секретарь хъайи Нажмудин Самурский дидедиз хъайидалай инихъ 125 йис тамам хъун къейдна. “Къуруш” общественный центради тешкилнавай и важиблу мярекатда чи ватанэгълийриз хъсандиз чизвай Шамил Асланова, Исламудин Гуьсейнова, Сабир Наврузова, Керим Керимова, Абдуселим Исмаилова, Къурбан Акимова, Мердали Жалилова, Шагъисмаил Гъажимирзоева, Шихсефи Сефиханова, вузра, школайра клелзавайбуру, юбилардин мукъва-къилири, Къурушрин хуьруьн агъалийри иштиракна.

Мярекат библиотекадин къуллугъчи Сакинат Мусаевади ачухна ва ада лагъана: “Къе чна республикадин государственной ва общественной деятель, алим, руководитель хъайи Нажмудин Панагъович Самурскийдин 125 йисаз талукъ межлис киле тухузва. Квез акурвал, чна ктабрин “Къуруш хуьряй тир дагъви” выставка ачухнава. Ана ялавлу инкзилабчиди ва адакай вичикай хъенвай ктабар ава. Автордин “Дагъустан ва граждан даяе” ктаб библиографиядин надир ктабдиз элкъвенва. Адакай Дагъустандин алимри, аспирантри, студентри, школьникри менфят къачуз гзаф йисар я. Къейд авун лазим я хъи, Самурскийдин тамам къамат арадал

Конференциядал къейд авурвал, Бакудин Мир-Балаеван нафтадин мяденра кваллахал акъвазай 1915-йисалай Нажмудин инкзилабчийрин жергейра гъатзава, ам революционерар М.Азизбегахъ, Н.Наримановахъ галаз таниш жезва. Ахпа, Астрахань, Москва, мадни Дагъустан... Деникинан къушунри Россиядин къиблепад вичин гъилик авунвай. Н.Самурский Кеферпатан Кавказда “лацу” гвардейчийрихъ галаз женг чIугъазвай XI лагъай Яру Армиядин политотделда кваллахал тайнарзава. Армиядин жергейра аваз ада 1920-йисан гатфариз Дагъустан

халкъдин баркаллу ва са тахсирни квачир хва къуллугъдикайни, умуьрдикайни магърумна.

Мярекатдал рахай Ш.Сефиханова, Н.Гъажимабаева, М.Жалилова къейд авурвал, девирарни алатиз фида, гъукумдин килериз цийи инсанарни къведа, амма Нажмудин Самурскийди Дагъустан, дагъвийр патал авур хъсан крар садрани рикелай фидач.

Эхирдай ДГУ-дин студентар тир Батманова ва Исмаиловади шиирар клелна. Самурскийдин хтул А.Эфендиева мярекатдин иштиракчийриз сагърай лагъана.

Нумрадай клела:

ОБЩЕСТВО

Эдебиядин чIехи сувар

“Лацу дурнайрин йикъари” неинки Дагъустандин машгъур шаирдин къаматдиз чна ийизвай еке гъуьрмет лишанламишзава, гъакъни международный терроризмдин аксина Кеферпатан Кавказдин, Россиядин вири халкъарин руьгъдин къуватар, садвал къалурзава.

► 2

ОБЩЕСТВО

Барабарвал - гъар са камуна, гьерекатда

Дагъларин уьлкведин халкъар 1999-йисуз чеб хабарсуз чIугур лап хаталу имтигъандайни лайихлувилепди экечIна. Чи ватандаши Россиядин Федерациядин битаввал, садвал хвена, международный террористрин бандайриз женг малумарна ва абур республикадай катарна.

► 3

ЮБИЛЕЙ

Пак тIвар

Агълар Гъажиеван бегъерлу зегъметдин нетижата 1941-йисуз чапдай “Лезгийрин фольклор” тIвар алай, вичин метлеб чи йикъарани квадар тавунвай ктаб акъатна.

► 4

ЯШАЙИШ

1990-йисалди ханвай аялрихъ гелкъуьнай

Дугъриданни, 1990-йисалди аялар ханвай ва абурухъ аялдин йисни зур тамам жедалди гелкъвенвай дигъегълийрин пенсийрал пулар алава хъийизва, ихътин мумкинвални 2015-йисалай ава.

► 7

ЯШАЙИШ

Хабар къазва - жаваб гузва

Картадал садан чилин участок масадандал гьалтунин месэла чи республикада гзаф дуьшуьш жезва. Ихътин вахтунда арзачиди вичин къуниши, яни нин чилин участокдин сергъятрал вичин чилин сергъятар гьалтзаватIа, гъа кас жагъурна, гъада цийи техплан туйкълур хъийидайвал авун лазим я.

► 7

УМУЬР

КIеве авайдаз - къумек

“Раян” ЖСК-дин гендиректор Закирхан Гъажиева Даунан азардикди начагъ аялдиз - Къизханум Селимхановадиз - 100 кв. метрдин майдан авай квартира мергъяматлуелин къанунралди багъишун къетIна. И кардиз талукъарнавай мярекат алатай жуьмя юкъуз меркездин Ленинский райондин администрацияда киле фена.

► 10

Тебрик

ГЪУРМЕТЛУ ДАГЪУСТАНВИЯР!

За кез Дагъустандин халкярин Садвилин югъ мубаракзава!

И сувар чи тарихдин баркаллу чинрихъ галаз сихдаказ алакялу я ва ада чакай гъар сад патал багъабур тир ивирар - миллетрин арада ислягъвал, стхавилин дуствал, жуван къетленвилер хвена, руьгъдин жигъетдай вилик фин - лишанламишзава.

Яшайшдин, экономикадин, медениятдин жигъетдай Дагъустандин халкярин садвал асирра мягъкем хъайиди я. Халкъди архавал авунин ва сада-садаз куьмек гунин, ватандашар яз рейсадвал къалурунин ва багъри чилиз вафалувили чешнеяр пакдаказ рикел хуьзва. И ерияр дагъустанвийриз, чпин миллетдилай ва чпи инанмишвалзавай диндилай аслу тушиз, гъамиша хас яз хъайиди я. Гъакъикъатда чи тарихим Дагъустандин халкъ, Дагъустан арадал атунин тарих я.

Урус халкъдихъ, гзаф миллетрин векилрикай ибарат Россиядин амай халкяринхъ галаз руьгъдин жигъетдай мукъвални чун патал тлебииди я. Къе чи умуми тарихдикай тарсар хкудуналди, чна жуван къисмет Россиядихъ галаз алакялу тирди, жуван Ватандин патлахъай хиве виниз тир жавабдарвал авайди аннамишун лазим я. Дунья халкярин дуствилел билеламиш жезвайдакай чи улу-бубайри фадлай лаганвайди я.

Дагъустандин халкярин Садвилин сувар чун, дагъустанвийяр, члуриз тежер садвилеиз ва жува къанажагълудаказ тарихда хъанавай рекъиз вафалу яз амуькзавайди жанлудаказ рикел хкунин чешнедиз элкъеве.

Заз вири дагъустанвийрихъ, республикадин агъалийрихъ сагъламвал, хушбахвал, Дагъустан ва Россия абад хъун патал къени вири крара ва гъиле къазвай къвалахра агалкъунар хъун кланзава.

Къуй сад тир ва къудратлу Россиядик кваз тарихда Дагъустандин халкярин садвал мягъкем хъурай!

Дагъустан Республикадин Къил РАБДУЛАТИПОВ

Чешнелу майишатда

Къиблепатан Дагъустандин районра мугъманвиле авай члавуз РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министр Керимхан Абасов Мегъарамдхуьрун райондизни фена. Ина эхиримжи йисара багъларин, иллаки интенсивный жуьредин багъларин, майданар

хейлин геьеншарнава. Муниципальный райондин къил Фарид Агъмедов, райадминистрациядин къилин сад лагъай заместитель Гъабиллагуь Мурадалиевни галаз Керимхан Абасов Оружбайрин хуьре хъана. Ина "Гранит" СПК-дин гзаф хилерин майишатдин чилерал интенсивный жуьредин багъларай ичерин бегъер къватл хъийизва.

Райондин къил Фарид Агъмедова суьгъбет авурвал, им районда 2013-йисуз 4 гектардин майданда кутур интенсивный жуьредин сад лагъай багъ я. Гъа идалди кар алай "Нетижалу агропромышленный комплекс" проектдин сергъятра аваз Дагъустанда багъманчивал къвачел ахкъалдарунин барадай республикадин Къили гайи теклифдиз къуват гана. Майишатди, марф къурунин жуьреда ятар гузвай интенсивный жуьредин багъларин майданар йисалай-суз геьеншаруналди, райондин амай багъманчийриз чешне къалурзава. Алай вахтунда "Гранит" СПК-дин багълара къуд сортунин ичер битмишарзава. "И майишатди интенсивный багъдин гъар са гектардай 50 тонн емишар къватл хъийизва. Имни багъ кутур къуд лагъай йисуз, 5-6 йис арадай фейила лагъайтла, са гектардай 70 тонндив агакъна бегъер къватл хъувун пландик кутунва", - къейдна райондин къили.

Мегъарамдхуьрун районда багъманчивал хъсан ериш аваз вилик физвайдакай лугъун герек къевезва. 2017-йисан делилралди, районда багълари къунвай майданар 463 гектардив агакънава. Им Дагъустандин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министерстводи хъсан нетижа яз гъисабзава.

Майишатда къвалахар къиле физвай гъалдихъ галаз таниш жадай члавуз РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министрди багълар дигидай бес къадардин целди таъминарунин ва гъасилнавай хуьрун майишатдин продукция маса гунин месэладиз итиж авуна. Идалай гъейри, районда логистикадин центряр тешкилун чарасуз тирдини къейдна, гъик лагъайтла, им къибледин хъуьтуьл гъаваяр жадай хуьрун майишатдин район я.

Битмишарзавай салан майвайрин ва емишрин къадар артух жезвайди фикирда къуналди, хуьрун майишатдин продукция хуьн ва гъалун карчийар патал менфятлу къвалахдиз элкъеведай. Керимхан Абасова къейд авурвал, республикада емишар ва салан майваяр хуьдай чкаяр эцигуниз талуьк месэладай РД-дин Минсельхозпроддин пешекарри Россиядин Минсельхоздив агакъардай теклифар гъазурунин винел къвалахзава.

Мегъарамдхуьрун райондин администрациядин пресс-къуллугъ.

Гъамзатован йикъар - "Лацу дурнаяр", Эдебиятдин члехи сувар

Эмираслан ШЕРИФАЛИЕВ

Гъамзатован "Лацу дурнайрин йикъар", адет тирвал, машгъур шаирдин сурал, гуьмбетрал цуьквер эцигунилай башламиш хъана.

8-сентябрдин пакамахъ фад Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидов, РД-дин Гъукуматдин Председатель Абдусамат Гъамидов, адан Сад лагъай заместитель Анатолий Къарибов, республикадин министерствойринни ведомствойрин векилар, агъалияр Расул Гъамзатован багърийрихъ галаз санал шаирдин сурал цуьквер эцигиз фена.

Урусин драмтеатрдин вилик квай Расул Гъамзатован гуьмбетрал цуьквер эцигайдалай къулухъ мярекятдин иштиракчийар Мегъамед Гъажиеван тварунихъ галай куьнеда авай Ленинан комсомолдин тварунихъ галай багъда, Азадвал гъайи

рикна, икъван мугъманрин иштираквал аваз мярекятар тухун - им Расул Гъамзатован къаматдиз ийизвай еке гуьрметдин лишан тирди лагъана.

- И кардай чи республикадиз фикир гунин, гзаф миллетрин зур-

таржумайрикай, "Дурнаяр" тварганвай жавагъирдикайни рахана.

- Лугъуз жада хъи, чи ватангълиди машгъур авур дурнаяр вири дуньяда Ватан хвейибурун лишандиз элкъеве, - алава хъувуна Анатолий Къарибова ва гаф Махачкъала шегъердин мэр Муса Мусаев гана.

- Расул Гъамзатован члехивал чна ам эхиримжи рекъе хутадайла, мадни гъиссна. Адан гъикаятдин, поэмайрин, шиирин ва адетдин келимайрин зурбавал чна ам кечмиш хъайидалай къулухъ рикел хъизва. Накъ рикелай фейи крарал къе чна къимет эцигзава. Квекай чун яргъаз хъанатла, гъабурал къе чна чан хъизва. Чи республикадин регъбер себегъ яз, медениятдин ивирар къе Ватан ва диде клан хъунихъ галаз са дережада ава, - къейдна М. Мусаева ва махачкъалавийризни мугъманриз сувар мубаракна.

- Ингъе 31 йис я Расул Гъамзатован "Лацу дурнайри" чпин эвер гунал чи фикир желб ийиз, - къейдна РД-дин писателрин Союздин правленидин председатель Мегъамед Агъмедова. - Чи девир гъикъван секинсузди хъайитлани, и суварин инсанвили метлеб гъакъван экуьди жезва. Ам чилин шардал ислягъвили ва Ватандиз вафалувили дубадиз элкъевезва...

Мярекятдал Расул Гъамзатован яратмишунрикай Россиядин писателрин Союздин сад лагъай секретарь Геннадий Иванов, Москвадай атанвай мугъман Александр Ананьев, Азербайжандин, Башкортостандин, Калмыкиядин ва уьлкведин маса регионрин писателрин тешкилатрин векилар рахана.

Гъа и йикъан нянихъ Расул Гъамзатован яратмишунрал рикл алай-

аскердиз хъажнавай гуьмбетдин вилик къватл хъана. Ина лагъайтла, гъакъки сувар къиле физвай - студентар ва школьникар, жегъил кадетар гъилера цуьквер, пайдахар аваз, жергейра акъвазнавай. Мугъманри багъда сейрзавай - ина Расул Гъамзатован жавагъиррин ван гъатнавай.

Азадвал гъайи аскердин гуьмбетдал цуьквер эцигна, Ватан патал чан гайибур рикел хъайидалай къулухъ микрофондихъ атай Анатолий Къарибова мярекят ачухна.

- Ибур экуь гъам - хажалатдин, эдебиятдин международный дережадин члехи сувариз элкъевевай Гъамзатован "Лацу дурнайрин йикъар" я, - къейдна ада ва Россиядин гзаф пилерайни къецепатан уьлквейрай атанвай мугъманар теб-

ба Ватандин - Россиядин халкъарин арада дуствал, садвал мягъкемарунин рекъе важиблу кам къачунин хъсан лишан аквазва.

"Лацу дурнайрин йикъари" неинки Дагъустандин машгъур шаирдин къаматдиз чна ийизвай еке гуьрмет лишанламишзава, гъакни международный терроризмдин аксина Кеферпатан Кавказдин, Россиядин вири халкъарин руьгъдин къуватар, садвал къалурзава. Им гзаф миллетрин Россиядин культурадин уьмуьрдихъ галаз сих алакъада авай Дагъустандин, Кавказдин культурадин фикир желб ийиз тазвай къетлен вакъиа я, - лагъана ада.

Сад лагъай вице-премьер Расул Гъамзатован эсеррикай, абурун

бур, адан багъриярни мугъманар Ширатдин театрда къватл хъана. Абуру дагъустанви машгъур шаирдин шиирар, адаз бахшнавай хуси эсерар къелна, манияр тамамарна. Гъарда вич Расул Гъамзатовахъ галаз таниш хъайивал рикел хкана. Мярекят геждади ва чими гъалара давам хъана.

Гъамзатован "Лацу дурнайрин йикъар" - литературадин международный XXXI фестиваль Дагъустанда ЮНЕСКО-дин къаюмвилек кваз 7-10-сентябрдиз къиле фена. Фестивалдин сергъятра аваз Махачкъалада Каспийскда, Дербенда, Буйнаксда, Гунибдани Хунзахда ва масанра элкъвей столар, конференцияр, выставкаярни суварин концерттар тешкилнавай.

Дагъустан - халкъарин дуствал Барабарвал - гъар са камуна, гъерекатда

Нариман ИБРАГЪИМОВ

АГЪА дуьньядиз физ рекъел алай бубади вичин рухвайриз эверна, верхи кул гъиз туна ва лагъана: "Гила, чехи хва, вуна кулуникай са къал хкудур ва ам хух". Хци къал хкудна ва регъятдиз хана. Муькуь рухваяр къуьзуь дахдиз ва кулуниз алааматдаказ тамашзавай. "Гила, чан хва, кул юкъвалай къатла". Хва кул хаз алахъна, амма адалай алакънач. "Чан балаяр, зун и дуьньядал аламачирла къилди-къилди жез алахъмир. Аки хъайитла, куьн и кулуни кьал хъиз са-сад къвечиларда. Эгер сад хъайитла, садавайни квел тлем гъиз жедач. Им квез зи веси я" лагъанай бубади.

Са рахунни алач, чехи несилдиз и къиса чиди, амма алай аямда яшамеш жезвай жегъилриз садвилин къуватдикай гъамиша ихтилатар авун герек я, вучиз лагъайтла къе инсанар (стхаяр, миресар, амлеяр) виликдай хъиз, са къавун кланик яшамеш жезмач. Гъардахъ вичин утагъ, ери ава. Идалай гъейри, гзафбур патариз акъатнава, хайи маканрихъ галаз алакъа атанвайбурни тимил туш. Къилди авай-вилляй абур клеверани гъатзава, жуьреба-жуьре бедбахтивлерики акатзава. Мурад къилиз акъуддай я такъатар, я мумкинвилерни амукъзавач. Алай девир вични са акъван къениди, адалатлуди туш. Са зерре зайифвал къалурайтла, вун клеветваз алахъдайбур пайда жеда.

Дагъустандин халкъарин садвилин суварни гъак твар патал тешкилайди туш. Идахъ гъакъикъи себепарни авай. Дагъларин улкведа 6-7 йис идалай вилик лап къизгъин гъалар арадал атанвай. Общество са шумуд кчадал пай хъанвай. Бандитрин, тахсиркарин, тухумрин (кланрин) дестейри гусударстводин кар алай чкаяр къазвай, чпиз муьтуьгъ тахъайбур ягъиз рекъизвай, къвалер, идараяр хъиткъинарзавай, халкъар къурхувиллик кутунвай. Гъа и татугай гъерекатрал эхир эцигун, Дагъустандин халкъар сад авун ва дуьз рекъе аваз фин патал Садвилин сувар тайинарунин месълани куднай - Дагъустандин халкъарин III съезддал.

ЗА фикрзавайвал, дагъустанвийрин садвилин сувар къетленди я. Вучиз лагъайтла чна ам ашкъи - гъевес, шадвал кваз къаршиламышзава. Бес жечни, адахъ Дагъустандин халкъарин садвал, стхавал мадни мягкемардай, чун тупламышдай бинеяр ава. Мегер идалай важиблу, маналу макъсад ва гуьзел мярекат жедали?! Деъ девиррилай дагъларин, ягъварин, члурарин къужахда яшамеш жезвай чи халкъарин гележегни, къисметни гъа садвилелай, дуствилелай, хуш рафтарвилелай аслу я эхир. Гъавилляй иллаки къе чаз мураддин, къастарин, зегъметдин, руьгъдин садвал герек я!

Къе виридаз чизвай гъакъикъат я, Дагъустан чи улкведин гзаф миллетар санал яшамеш жезвай ва са шумуд диндиз къуллугъзавай инсанар авай чка я. Ина ислаягъвилелди виш халкъдин векилри ва жуьреба-жуьре члаларал рахазвай агъалийри умуьр кечирмишзава. Фадлай исламдин, хашпарайрин ва иудаизмдин динар гвай чи халкъари сад-садав ва милли адетрив гъурметдивди эгечдай къетлен рехъ жагъурна. Дагъларин улкведа умуьр, яшайиш четинарзавай шартлар гъикъван артух ятлани, лап деъ девиррилай дагъвийрихъ садвилин идея хъана. Ам экономикадани, политикадани, культурадани авай. Ватан чапхунчийрикай, душманрикай хуьдай члавуз - иллаки. Гилани ам чи халкъариз мадни жанлу хъана кланзава. Вучиз лагъайтла Дагъустандин

ва Россиядин халкъарин садвал, дуствал члуриз, абур сад-садал гъалдариз кланзавай къуватар, гъерекатар пайда хъанва.

ЯШАЙИШДИН муракаб шартлари Дагъустандин халкъариз садаз-садакай куьмек жедай, сад-садалай аслу жедай ва садвал мягкемардай мумкинвал яратмишна. Дагъустандин са пипле тхил, масанра емишар, ципицлар гъасилзавай, дагълара хипехъанвилел, малдарвилел, сеняткарвилел машгул жезвай. Экономикадин сих алакъайри, культурадин мукъавили, яшайишдин ва амадагвилдин алакъайри тестикъарзавайвал, гусударстводин къурулушар кардик квачиртлани, политикадин жигъетдай халкъар къилди-къилихъ яшамеш жезвайтлани, абур садрани чпи-чпихъ галаз дявеяр авунач.

Зи рикел хъсандиз алама, чи хуьруьз яхулар къведай хъенчин къапар, литер гваз. Абур гъафтейралди хванухвайрин къвалера амукъдай, кимин вилик квай майдандал чпин базарни ачухдай. Чеченар акъатдай бязи вахтара, балкланар маса къачуз. Чи хуьруьн колхоздихъ Калухъ дагъда хуьзвай къве рамаг авай. Балкланарни тарифдай жинсеринбур тир. Хив райондин табасаранрин хуьрерай клерцар, чумалар, кичикар картуфрихъ, хипен нисидихъ, сарихъ, газаррихъ дегишариз инсанар къведай. Вири хуьруьнвийри хушвилелди къабулдай, абуроз ксудай, ял ядай чкаяр теклифдай. Чехибуру чун, аялар, мугъманрив гъурметдивди эгечлунин, абуров гвай шейэр чуьнуьх, къванер эляна хун тавунин патахъай тагъкимардай. Ибур халис стхавилин, дуствилин алакъаяр тир. Зи рагъметлу чехи буба Ибрагъимни мукъвал-мукъвал Агъул, Къули, Хив, Табасаран районри, гъак къиблепатан Дагъустандин гзаф хуьреризни фидай, адаз гзаф чкайра хванухваяр авай. Чи къвалихъайни мугъманрин къвач атлудачир. Ихътин алакъайри акъалтзавай несилдизни дуьзгъун тербия гузвай.

ДАГЪУСТАН хаталувилек акатайла, миллетрин стхавал мадни гзаф ашкара жедай. Чалариз, ханлухриз, кечфердиз, къибледиз тамаш тавуна, вири санал душмандин хуруз къарагъзавай. Гзаф сеферра абур, чпин садвал, тупламышвал къалуруналди къецепатан душманар хайи макандай катар хъуьнуна. Тарихди чаз ихътин агъвалатриз талуьк важиблу хейлин мисалар тунва. Инал зун анжах садакай рахада. Алемдин шагъ жез кланзавай Ирандин шагъ Надиран къушунри Дагъларин улкведа рикелай тефидай ягъунар къуна. Эхиримжи женгерни Турчидагъдин ва Андалалдин къваларив къиле фена. Вири миллетрин къегал рухвайрикай ибарат тир дагъвийрин къушун-

рин басрухдикди Надир вичин къушунрин амукъаярни галаз Дагъустандин чилелай кат хъуьнуиз мажбур хъанай.

Дагъларин улкведин халкъар 1999-йисуз чеб хабарсуз члугур лап хаталу имтигъандайни лайхлувилелди эгъечна. Чи ватандаши Россиядин Федерациядин битаввал, садвал хвена, международный террористрин бандариз женг малумарна ва абур республикадай катарна. Лезги халкъдин векилрини чеб къегалвилелди тухвана. Генерал Шамил Асланов интербригададин къиле акъвазна. Милициядин капитан Закир Султанован отделение сифтебурукай яз Дагъустандин чилел атай бандитрин хура акъвазна. Погранзаствадин начальник Радим Халиков Салман Радуев къиле авай бандитрин гъуьна гъатна ва абуров чпин алчак мура-

дар къилиз акъудиз тунач. Ихътин баркалувилдин мисалар жаванар, жегъилар ватанпересвилдин руьгъдаллаз тербияламишунин карда лугъуз тежедай къван къиметлу такъат я.

СОВЕТРИН девирда дагъустанвийри чи улкведин вири халкъарихъ галаз виликди камар къачуна. Абурун патлай лап еке куьмекар агакъай вахтарни гзаф хъана. Залзалаяр хъайи 1966 ва 1970-йисар рикел хкин. Улкведин вири пиплерай эцигунардай материалар, продуктар ва маса шейэр рекъе туна. Вишералди устларни Махачкъалада цийи поселокар, хуьрера школаяр, туьквенар ва маса дараматар эцигна. Дуствилдин, амадагвилдин ихътин алакъаяр чаз исъатдани герекзава ва республикадин къил, гъукумат гъахътин алакъаяр гъеншардай рекъерихъ къеъвезва.

Са рахунни алач, Дагъустан ина яшамеш жезвай виридан умуми къвал я ва вирида сад хъиз ам хуьнни, яшайишдинни экономикадин жигъетдай абад авун патални зегъмет члугун лазим я. Гъелбетда, республикада гъална кланзавай месъаларни тимил туш. Халкъар наразивилел гъизвай кар алай месълани гъукумдин органар виридав сад хъиз эгеч тавун я. Им гъич рехъ гана кланзавай кар туш. Еке трибунайрихъай рахадайла, вири стхаяр, дустар, амадагар я. Ахпа, бюджетдин пулар пайдайла, эцигунар пландик кутадайла, культурадин, социальный месъалар гъалдайла, садбур рикелай ракъурда, масадбуруз алаз хъиз пайда. Барабарвал гъар са камуна, гъерекатда герекзавай ери, улчме я. Чун гъикъван къени, гъурметлу, дустлу, савадлу хъайитла, вири халкъарин месъаларив барабарвилелди эгечлиз хъайитла, чи садвални, стхавални гъакъван мягкемди, битавди жеда.

Ша чна вирида хайи республика ва гъар са дагъустанви патал къени крар ийин.

Дербентда къейдда

Хийир ЭМИРОВ

Ирид йис жезва чна Дагъустандин халкъарин садвилин югъ къейд ийиз. Дугъриданни, им республикада яшамеш жезвай гъар са халкъдин ва миллетдин векил патал суварриз элкъвезвай югъ я. Сад-садав мадни гъурметдивди, дуствилелди эгечзавай, стха культурайрин, искусстводин чешмерал гъейранвалзавай, абуроз дуьзгъун къимет гузвай югъ я.

Цинин суварин къетленвал ам я хьи, Садвилин югъ вири республикади чи къадим Дербент шегъерда ва Нарын къеледа къейдзава. Гъа са вахтунда гъа и зурба мярекатдалди Дербент шегъердин 2000 йисан юбилейдиз талуьк яз тухвай мярекатарни акъалтларзава. Аниз вири районрай фольклордин ансамблар, гъевескарар, искусстводин устадар, милли театрдин коллективар, эстрададин "гъетер" ва гзаф къадарда мугъманар къватл жеда.

Садвилин югъ Россиядин халкъарин адетдин культурайрин центрайрин "Зи Дагъустан - зи Россия" твар алай форум-фестиваль яз къиле фида. Ана "Ирсдарар" сектордини иштиракзава.

Дербент шегъердин "Азадвал" майдандал къватл хъайи тамашачийри "Дагъустандин булахар" лишандик кваз чи халкъарин майданар, симинин пагъливанар, фольклордин, хореографиядин, музыкадин ва маса коллективри иштиракзавай гала-концертар, халкъдин яратмишдай коллективрин "Халкъарин дуствал" хоровод аквада. Культурадин ва искусстводин и межлисада Ахцегъ, Агъул, Хив, Сулейман-Стальский, Мегъарамдхуьруьн, Дербент, Лак, Леваша, Унцукул, Хунзах, Къизляр, Къаякент, Буйнакский районрин ва саки вири шегъердин 32 коллективди чпин алакъунар къалурда.

Форум-фестивалдин сергъятра аваз муниципальный са бязи районри кар алай проектар умуьрдиз кечирмишдайла халкъдин майишатдин вири хилера къазанишнавай агалкъунар, «Инсанвилдин капитал» проектин нетижаяр раижда. Гъа са вахтунда Дербент шегъерда и юкуьз республикадайла къеце яшамеш жезвай ватангъилийрин форум, "Ипекдин рехъ цивилизацияр сад-садал туьш жезвай чка я. Россиядин халкъарин адетдин культураяр вилик финин ва хуьнин месъалар" твар алаз конференцияни къиле фида.

Пагъливанрин гъунарар къалуриз симерал Дагъустандин Огни шегъердин циркиндин искусстводин, Къули райондин Цовкра-1 школайрин устадар, Мегъарамдхуьруьн райондин "Гъунар" десте хкаж жеда.

Нянихъ Нарын-къеледа "Зи халкъдин маниярни къуьлер" ва "Жегъилрин сесер" гала-концертар жеда.

1990-йисалди ханвай аялрихъ гелкъуьнай

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Тамам са вацралай артух вахт я интернетда, иллаки социальный сетра ва инсанрин сиверани "1990-йисалди ханвай аялрай" дишегълийрин пенсийрал пулар алава хъийизва лугъуз ванер-сесер акъатна. И кардихъ галаз алакъалу яз Россиядин Пенсийрин фондуни (ПФР) са къадар регионрин отделенийра, гъа жергедай яз чи республикадани еке къалабулук арадал атана. Дугъриданни, 1990-йисалди аялар ханвай ва абурхъ аялдин йисни зур тамам жедалди гелкъуьнай дишегълийрин пенсийрал пулар алава хъийизва, ихътин мумкинвални 2015-йисалай ава. Кар анал ала хъи, аялрихъ гелкъуьнай хквезвай пуларин къадар са акъван екеди туш. Бязи вахтара аялдихъ гелкъвей девир зегъметдин стаждикай хкудайла, пенсиядин къадар тîмил жезва, яни цийи къайдада пенсия гъисабуникай хийир авач. И месэладай къил акъудун патал чун мукъвара РФ-дин Дагъустан Республикада авай Пенсийрин фондунин управляющийдин заместитель Н.М.СУЛЕЙМАНОВАХЪ галаз гуьруьшмиш хъана...

■ Нурулагъ Мегъамедович, "Аялрихъ гелкъуьнай пенсиядин къадардиз цийи къилелай кихлигун" - идан гъавурда гъик акъун лазим я?

- Дугъриданни, пенсиядал пул алава хъхъунин месэладиз, Россиядин гзаф регионрин хъиз, Дагъустандин агъалийрини эхиримжи вахтунда итиж авун артух хъанва. Страховой пенсийрин къадардиз цийи къилелай кихлигун а кардикай ибарат я хъи, аялрихъ гелкъвезвай йисни зур вахт баллар гуналди эвеззава. Календардин са йис патал агъадихъ галай къайдада баллар тайинарнава:

- 1,8 балл-йисни зур жедалди сад лагъай аялдихъ диде-бубадикай са кас гелкъуьнай;
- 3,6 балл-йисни зур жедалди къвед лагъай аялдихъ диде-бубадикай са кас гелкъуьнай;
- 5,4 балл-йисни зур жедалди пуд ва къуд лагъай аялрихъ гелкъуьнай.
- Ик, са аялдихъ гелкъуьнай 2,7; 2 аялдихъ - 5,4; пуд ва 4 аялдихъ гелкъуьнайни (гъар садаз) 8,1 балл гузва.
- 2017-йисан 1-апрелдилай пенсиядин са балл 78,58 манат я. Талуку тирвал, 2,7 баллдай - 212,17; 5,4 баллдай - 424,89; 8,1 баллдайни 636,5 манат алава хъжезва.
- Инал лугъун лазим я, "страховат тавунвай вахт" аваз, ам стажада къалурдайла, пенсионер патал хийирлу вахт фикирда къазва. Ихътин дуьшуьшра умуми зегъметдин стаждикай, гъа гъи-

сабдай яз, "къезилвилер авай" стаждикай къвалахзавай вахт хкудзава, гъакни и вахтунда ганвай мажибни атлузва.

■ Йисни зур тамам жедалди аялдихъ гелкъвезвай девир квачиз, пенсионный баллар къвезвайбурук мад вукар акатзава?

- Баллар чара ийизвай, яни страховат тавунвай вахтарик, мадни акатзава: армиядин жергеира къуллугъзавай вахт, зегъметдиз къабилвал авачир инсандихъ - I группадин инвалиддихъ, инвалид-аялдихъ, 80-йисалай алатнавай касдихъ гелкъвезвай девир ва ик мад ксар. Тамамдаказ идакай малумат WWW.pfrf.ru сайта ганва.

Эгер страховат тавунвай вахтар гъисаба къуналди пенсиядин къадар тîмил жез хъайитла, цийи къилелай гъахъ-гъисаб ийизва.

■ Пенсиядин гъахъ-гъисаб цийи къилелай гъахъ-гъисаб ксариз ийиз жеда?

- 2015-йисалди пенсиядиз экъечнавай ксаривай цийи къайдадикай менфят къачуз жеда. Гъик хъи, 2015-йисалай къуллугъдин пенсиядиз экъечнавай ксар патал ам тайинардайла хийирлу вариант хъянава. И месэладиз мад кихлигунин лазимвал авач.

■ Нурулагъ Мегъамедович, пенсиядиз экъечдайла, баллар фикирда къуна вучиз пенсия тайинарзавач?

- Баллрин къайдада пенсия тайинарунал 2015-йисалай элячнава. Зегъметдин стаж зегъметдин книжкада тайинарнавай кхъинрал бинеламиш хъана тайинарзава, аялрихъ гелкъвезвай вахт ана къалурзавач. Пенсиядиз экъечдайла эгер дишегълиди аялрин шагъадатнамаяр гъанваз хъайитла, аялрихъ гелкъвезвай девир закондин виликдай авай къайдайрал амална гъисаба къазва.

Са мисал гъин. Пенсионер дишегълиди 1979-1988-йисара ханвай къве аялдихъ гелкъвей девирдин жигъетдай цийи къилелай гъахъ-гъисаб авун тлаабна. Къве аялдихъ гелкъуьн патал 3 йис вахт зегъметдин стаждикай хкудайла, яни баллрин къайдада пенсия тайинардайла, адан пенсиядин къадар тîмил хъана. Ик мукъуь дуьшуьшда-дишегълидиз 3 аял авай, адан пенсиядал 150 манат алава хъхъана. Гъаниз килигна, гъар са касдин пенсия къилди гъисабна кланзава. Садбуруз и къайда хийирлу жезва, мукъубур патал - ваъ. И жигъетдай гзаф аялар авай дидеяр тир, аялрихъ гелкъвезвай девир келунрал гьалтнавай, гъакни тîмил мажиб авай къвалахрал зегъмет члугур дишегълийрин пенсиядал виле аквадайвал пул алава хъжеда.

■ Баллрин къайдада пенсия тайинарун патал гъахътин документар лазим къвезва? Аялар яргъара яшамииш жезваз, документар (оригинал) гъилик квачиз хъайитла, вуч авун лазим я?

- ПФР-дин территориальный органдиз вугун патал паспорт (къецепатан улькевейрин паспорт, къуллугъдин рекъай паспорт...); аялрин шагъадатнамаяр, эгер абур авачтла, ЗАГС-дай аял хунин гъакъиндай справка герек я. Арза, госкъуллугъдин порталдикай менфят къачуна, электронный къайдадани вугуз жеда. Идалай къуллукъ 5 югъ алатдалди пенсионерди ПФР-дин территориальный органдиз лазим документар (винидихъ къалурнавай) агакъарун лазим я. Эгер вахтунда абур агакъар тавуртла, электронный къайдада ганвай арза гъисаба къадач. Мадни документар ва арза МФЦ-дани вугуз жеда.

■ Нурулагъ Мегъамедович, маналу сугъбетдай куьн сагърай!

Куьне МФЦ-дикай менфят къачузвани?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Алай йисан 1-паюна Ахцегъ райондин МФЦ-диз (Многофункциональный центр) гъар жуьре къуллугърин патохъай ва меслят-куьмек кланз 15 агъзурдалай артух агъалияр атана. Абурукай 13 500 касдиз гъукуматдин ва муниципальный къуллугъар авуна. Асул гъисабдай районгъалияр чилерин месэлайрихъ галаз алакъалу яз Росреестрдинни Кадастровый палатадин рекъай куьмекар кланз къвезва ва абурув гъахътин куьмекар агакъарни ийизва. Ик, 2017-йисан январдила июлдалди райондин "3и документар" центрада 11 100-далай артух ксариз чилерин гъакъиндай къуллугъар авуна.

Алай вахтунда МФЦ-дин къвалахда важиблу чка агъалияр госкъуллугърин сад тир порталда (ЕСИА) регистраци авуни къазва, гъик хъи, РФ-дин Кыл Рамазан Абдулатипова и месэла вахтунда къиле тухвана бегъмарун республикадин вири муниципалитетринни идарайрин вилик къетивилелди эцигнава.

ЕСИА къурулушда регистраци хъанвай касдивай неинки муниципальный къуллугърин порталдикай менфят къачуз жеда, гъак адан вилик Гъукуматдин официальный пара маса къуллугърин гъакъиндай гегенш мумкинвилер ачух жезва. Месэла, адан куьмекдалди, гъатта МФЦ-дизни тefена, къвалел

компьютердихъ ацукъна, коммунальный гъакъияр, кредитрин взносар гуз, загранпаспорт къачуз, автомобиль регистраци ийиз, духтурдин къилив фин патал учир къаз ва «онлайн» къайдада пара маса крар асандиз къиле тухудай мумкинвал ава. Идалайни гъейри, гележегда гъар жуьре арзаяр хъинни асант я: са сеферда и къурулушдин хуси кабинетда гьатнавай рекъемар (персональные данные) амукуззава къван, лазим атанмазни акъудиз жеда.

Къейдин, гъилевай йисан ругуд вацра райондин МФЦ-да регистраци авунвай 4217 касди электронный Гъукуматдин мумкинвилерикай - ресурсрикай агалкъунралди менфят къачузва. Гегъигун патал, шаз ина анжах 3691 кас регистраци авуна. Ци и къвалах мадни активламишнава. Теклифзава: госкъуллугърин ЕСИА порталдикай менфят къачу, куь вахт къенят жеда.

Хабар къазва - жаваб гузва

Чаз, Сулейман-Стальский райондин Къулан СтIалдал яшамииш жезвай Играмудин Халикъовалай чар атана. Ада къхъизва:

"Гъуьрметлу "Лезги газетдин" редакция. И чар кхъиниз зун мажбур авурди агъадихъ сугъбетзавай агъвалат я.

Чи, Сулейман-Стальский райондин, центрадал - Къасумхуьрел, "халкъдиз регъят хъун паталди я" лагъана, вьжевай са идара ачухнава. Тварни ганва "Мои документы".

Валлагъ, ихътин идара авайди чир хъайила, зун бегъем шад хъана. Жуван дерди гваз зун и цийи чкадиз, герек чарар-цIарарни къачуна, фена. Заз алай вахтунда цийи истемешун тир къвалин ва чилин (къвалихъ галай) "зеленка" лугъудайди тукъуьриз кланзавай.

Виликамаз инин сагъибри, чпин къуллугърин гъакъи я лагъана, 4350 манат пулни къачуна. Мукъвара ви къвалах тукъуьрда лагъана, зун, яшлу итти, гъуьрметдивди рекъени хтуна.

Вилив хвена, гъайиф, кар тукъвенеач. Вахтар фенатлани, зи умуд гъеле атанвачир. Къевай жезвачтла, тIалабна за, зи пул вахце, масаниз фида зун.

А ксари завай сбербанкда къилди книжка ачухун тIалабна, пул гъаниз хъяда лагъана. За лагъайвал авуна, амма книжкадиз хтайди 2000 манат хъана. Бес амай пул? Зи къвалахни тукъвенеач, пулни фена...

Зун и идарадин чIехидан патав арзадиз фена. Ада жаваб гана хъи, бес 1500 манат пул чли авур "къуллугърай" къачуна, 450 манат госпошлина (гъукуматдиз ганвай налог) я, амайдини - "чилиин зеленкадай"... Тажуб жезва зун: тавур крарин гъакъи и "сагъибри" вуч паталди къачуна завай?"

Месэладай къил акъудун патал "Лезги газетдин" культурадин отделдин редактор Э.Шерифалиев Дагъустан Республикадин МФЦ-дин юридический отделдиз фена ва ада и суалар пешекаррин вилик эцигна.

Юридический отделдин къуллугъчийри жаваб гайивал, МФЦ - им властдин къурулушрин, маса идарайринни агъалийрин арачи я. Агъалияр, гагъ са, гагъ маса идарадиз фена, учирра акъвазна, йисаралди чпиз герек документар тукъуьриз клевера гьат тавун патал МФЦ-ри куьмек гузва. МФЦ-дихъ пулсуз ва коммерциядин къуллугъар ава. Хусуи эменни регистраци авунин шагъадатнамадикай рахайтла, ам къачун патал сифте чилин, къвалин технический план тукъуьрун лазим я. Играмудин Халикъован суалдай акъвазвайвал, ада къвалин "зеленка" къачун патал чилин технический план тукъуьрун лазим я. Ик, чилин шагъадатнамайриз талуку яз 350 манат, къвалинбуруз талуку яз 350 манат госпошлина къачунва. Технический план коммерциядин къуллугъ я ва адан кьимет 3500 манат тир. А пулар МФЦ-да авай терминалдин куьмекдалди ганва. Ик, арза-

чидив пуд квитанция хъун лазим я. Вири санлай 4350 манат жезва. Аквар гъаларай, технический план тукъуьрдайла, картадал арзаачидин чил къуншийрин чилин участокрин сергъятра гъатзавай. Им виликрай технический планар чIурукIа тукъуьрнаваз хъунин лишан я, гъаниз килигна И. Халикъован участокдиз техплан тукъуьриз хъанвач. Гъавиллай МФЦ-ди вичи авур тамамди тушир къуллугъдай 3500 ваъ, 1500 манат къачунва, 2000 манат касдив ваханва. Санлай къве госпошлинадин 700 манат МФЦ-ди ваъ, Росреестрди къачузвайди я ва а пул гъиле-гъилди, къанунди истемешзавай вири идарайризни хабар хъана, абурун счIетриз фена. 150 манатни пуд операциядай терминалди къачунвай комиссия я.

МФЦ-дин векилри къейдзавайвал, картадал садан чилин участок масадандал гьалтунин месэла чи республикада гзаф дуьшуьш жезва. Ихътин вахтунда арзаачиди вичин къунши, яни нин чилин участокдин сергъятрал вичин чилин сергъятар гьалтзавайла, гъа кас жагъурна, гъада цийи техплан тукъуьр хъийидайвал авун лазим я.

Азим Бабаеван 110 йис Сифтегъан алимрикай сад

Райсудин НАБИЕВ

Гъар гатуз хуьруьз хквез, чкадин агъалийрихъ галаз хуш рафтарвилера жедай, къаш-къамат авай, куьлукъ камар къачуз къекъведай курхуьруьнви сад лагъай алим Азим Алиевич БАБАЕВ, а вахтунин жегилрин рикел хъсандиз алама.

1907-йисуз Курхуьре лежбердин хизанда дидедиз хъайи ам ругуд йисалай бубадилай, 12 йиса аваз дидедай магърум хъана. Уьмуьрди адаз уькьлукъуру кьалурна. Етим хъайи гъевчи Азим Бакудиз стхадин патав фена, ана нафтадин буругърал къвалахуниз, вичин къил хуьниз мажбур хъана. Яшар бегъем тахъанмаз уьмуьрдин пис-хъсан акур ам чирвилерилай къуватлу яракъ авачирдан гъавурда гъатна ва хайи хуьре мектебда клелиз хъана. Гуьгъунлай Азима Бакуда педтехникум акъалтарна, Къасумхуьруьн юкъван школада къвалахна.

Азим вичин пешекарвилералай рази тушир. Ада 1929-1932-йисара Кеферпатан Кавказдин пединститутдин физикадинни математикадин факультетда клел хъувуна, гуьгъунлай аспирантуранни акъалтарна. Ада Дагъустандин пединститутдин физикадин кафедрани ассистентвиле ва са йисалай доцент яз къвалахна. Гъиле къур къвалах вахтунда ва ерилуздакъ кьилиз акъуддай, вичин чирвилер хкажун патал датлана къвалахдай жегил итим 1937-йисуз ина факультетдин деканвиле тайинарна. Мад къве йисалай ам ДПИ-дин директорвиле, 1951-йисуз физикадин кафедрани заведующийвиле тайинарна. И хиле ада яргъалди зегъметни члугуна. А.А. Бабаева Азербайжан Республикадин Илимрин Академиядин физикадин институтда физикадинни математикадин илимрин кандидатвиле твар къачуна.

1971-йисуз КПСС-дин Дагъустандин

обкомдин тапшургуьдалди Азим Алиевич Бабаева Москвадин госуниверситетда атомный ва ядерный физикадай чирвилер хкаждай курсар клел хъувуна. Меркезда уьлкведин машгур алимрикай чирвилер къачуна хтай пешекардал институтдин чирвилер раиждай секциядин председателвиле кьуллукъ ихтибарна. Гъа са вахтунда ам институтдин парторганизациядин секретарь, адан бюродин член, агитколлективдин регъберни тир. Азим Бабаев ДАССР-дин Верховный Советдин гъуьрметдин грамотайрин, Зегъметдин Яру Пайдах ордендин "Знак Почёта" къве ордендин, "Ватандин Чехи дяведин йисара гъакъи-сагъвилелди зегъмет члугунай", "Кавказ хуьнай" медалрин сагъиб я. А.Бабаев РД-дин илимрин лайихлу кьуллукъчини тир.

Къе Азим Бабаеван рехъ адан невейри давамарзава, абурукай 8 кас алимар я. Арифа бубадин рехъ къунва, ам физикадинни математикадин илимрин доктор я.

Музейдикай зенд

Макъави ШАГЪАБУДИН

Эминхуьруьз мус акъатайтлани, Эмин бубадин шартунин къвализ-музейдиз фин заз адет хъанвай кар я. Аниз килигна хтайла, кьула авай пар авудай къван регъят жезва.

И сефердани ам авай гъал, адахъ гелкъвезвай тегъер акурла, зун гъаф рази яз хтана. Адахъ гелкъвезвай, ам арадал гъайи Гъайбатуллагъахъ элкъвена, заз лугъуз кланзава:

Мукъуфдивди килигна зун иердиз, Эминхуьре чи Эминан музейдиз. Тариф ийир атанва ам тегъердиз, Ваз баркалла къвезва,

Гъайбатуллагъ, къе.

Ам тарихдин чинрикай къе са чин я, Къе ви гъил къаз зунни, дуст кас, къвачин я.

Лайих чка къунва ада эркин я, Агалкъунар хъанва, Гъайбатуллагъ, къе.

Къалабулукъ кутазмай крар пара Ама, гъелбет, им я чи къведан ара. Гъялиз жеда, гъабурни гъа и къара, Теспача жемир, Гъайбатуллагъ, къе.

Эмин буба хайи йикъан гъуьрметдай Ваз баркалла къвезва члугур зегъметдай. Кас жедач ваз гъа и кардай тугъметдай.

Къил виневаз къекъуьгъ, Гъайбатуллагъ, къе.

Хъуьлукъда мавлид

С.-А. АБДУРАШИДОВ

И йикъара Рутул райондин Хъуьлукъдин хуьре шейх Мегъамедалидин невейрикай тир Жамалов Сеферан (ам вич рагъметдиз фенва) уьмуьрдин юлдаш Магъзара ва адан рушари чпин патай шейх Мегъамедали бубадин тварунихъ, шейхер чеб яшамаш хъайи Текедал хуьруьн жематдиз ва атанвай мугъманриз чехи мавлид гана. Мавлидда Къиблепатан Дагъустандин вири районрин мискинрин имамри, Дагъустандин муфтийдин Къиблепатан Дагъустанда авай векил Магъди Гъажи Абилова иштирак-

на. Гъ. Абилова диндиз талукъ месэлайрикай гегъеншдиз суьгъбетна.

Шейх Мегъамедали бубадиз бахшнавай диндин межлис Рутул райондин имам Абдуселим Таирова кьиле тухвана. И мярекатдал гъуьрметлу Заур-Гъажи Салигъова нашидар клелна. Ахпа атанвай мугъманри ва чкадин агъалийри Текедал чи къегъал хва Сулейман Керимован куьмекдалди эцигай гъурчег мискиндин нисинин кап авуна. Мавлиддик иштираккай вирибуруз ва диндин ихтин зурба межлис тешкилунай Жалаловрин хизандиз шейх Мегъамедали бубадин невейрикай тир Акимов Надира сагърай лагъана.

Адетриз вафалу хъунай

ЧИ КОРР.

Дагъустанда кардик квай Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрайрин къвалахдиз талукъ яз Махачкъалада кьиле фейи РД-дин культурадин министерстводин коллегиядал Мегъарамдхуьруьн райондин ЦТКНР-дин къвалах къейдна.

Месэляяр веревирд авунин мярекат тафаватлу хъанвай кьуллукъчийрив РФ-дин ва РД-дин культурадин министерствойрин шабагъар ваххунилай башламишна.

Зарема Бутаева цинин йисуз культурадин хиле авунвай къвалахрикай рахана ва уьлкведин президентдин "майдин" указар кьилиз акъудун патал ийизвай чалишмишвилерни къейдна.

Министрдин заместитель Марита Мугадовади Россиядин халкъарин адетдин культурадин центрайрин къвалахдикай доклад авуна. Адан рахунрай малум хъайивал, алай вахтунда республикада культурадинни ял ядай 997 идара ава, анра 325 центр арадал гъанва. Алай йисуз абурун иштираквал аваз

416 мярекат кьиле тухванва. Мярекатра 9 агъзур касди иштиракна.

М.Мугадовади Мегъарамдхуьруьн районда кардик квай ЦТКНР-дин къвалах хъсандиз къейдна, Дагъустандин халкъарин адетдин культура хуьнай, виликди тухунай Зарема Бутаевади райондин культурадин отделдин директор Эседулагъ СЕЛИМОВАВ министерстводин патай чухсагъулдин чар вахкана.

Килигдайбур гъейранарзава

Нариман КЪАРИБОВ

Дербентви бажарагълу художник Тамара Нахамиевна Мусахановадин яратмишунар, Дагъустанда хъиз, дуьньядин маса уьлквейрани искусстводал рикл алайбуруз таниш я. Дербентда авай Дуьньядин культурайрин ва динрин тарихдин музейда адан выставка ачухнава.

Къейдна кланда хъи, Тамара Мусахановадин яратмишунрин алем гъаф терефринди я. Килигдай ксар гъейранардай шикилар члугунихъ галаз санал ада гъакл скульптурадин, декоративно-прикладной искусстводин хъенчин ва фаянсдин эсерар бажарагълувилелди яратмишна.

Дербентви руша, Махачкъаладин, Алматадин художественный училищейра ва Москвадин художественно-промышленный учили-

щеда чирвилер къачуналди, вичин уstadвал артухарна, гъаф йисара хайи Дагъустанда яратмишунрин реке бегъерлувилелди зегъмет члугуна. Дагъустандин искусствойрин лайихлу деятель, РСФСР-дин культурадин лайихлу работник, республикадин Гъ.Цададин тварунихъ галай премиядин сагъиб, Россиядин ва Израилдин художникринни скульпторрин тешкилатрин член Т.Мусаханова уьмуьрдин эхиримжи йисара (къисмет гъахътинди хъана) Израилдин Хайфа шегъерда яшамаш хъана ва гъана 2014-йисуз кучудна.

Ватанди, хайи ерийри вичин бажарагълу руш рикелалай алудзавач. Дербентда адан яратмишунрин нубатдин выставка ачухунни и кардин шагъид я. Выставкада къалурнавай "Зегъмет", "Сувар", "Хизан", "Каспийдин балугъчийр", "Дагъдин хуьре сувар" ва хейлин маса экспозицияр Дагъустандин, Дербентдин, уьмуьрдиз талукъбур я.

Цийи кинофильм - Дербентда

Малум тирвал, Афгъанистанда советрин аскерри а уьлкведин азадвал на аслу туширвал хуьн патал чпин интернациональный буржи тамамаруникай гъаф къадар кинофильмаяр яратмишнава. Амма и барадай, душманрихъ галаз хъайи женгерикай гъеле чаз таниш туширбури амачиз туш. "Братство" ("Стхавал") твар алаз бажарагълу режиссёр ва сценарист, Россиядин халкъдин артист Павел Лунгина гъазурзавай цийи фильм гъа ихътин, яни чаз гъеле малум тушир женгерикай садаз талукъ я.

Цийи фильмдин къилин сюжетда советрин къушунрин 108-мотострелковый дивизия Афгъанистандин Чарикар лугъудай чкадай Саланг гирведал перевалдиз ахкъуддайла

къиле фейи барабарсуз женгина чи аскерри къалурай къегъалвилерикай суьгъбетзава.

Фильм яратмишзавай дестедин директор Евгений Виноградова лугъузвайвал, алай вахтунда Афгъанистанда гъалар хъсанзава-чирвилеиз килигна, цийи кинолента Таджикистанда, Къиргъизистанда ва Дагъустанда, кьилди къачуртла, Дербентда, гъазурун къарардиз къачунава. Къадим шегъерда фильмдин талукъ тир пай гъазурун гъа и зулуз эгечдайвал я.

"Братство" твар алай цийи кинолента къадим шегъердани гъазурунихъ еке метлеб авайди фикирда къуна, и мукъвара адан яратмишунрин десте Дербентдин къил Малик Баглиева къабулна ва ада фильм туькьурун патал вири шартлар яратмишун хиве къунва.

Мергьяматлувилин къанунралди

Къеве авайдаз - куьмек

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай жуьмя юкьуз Махачкъала шегьердин Ленинский райондин администрацияда Даунан синдром азардикди начагь аялди-Къизханум Селимхановадиз-100 квадратный метрдин майдан авай квартира мергьяматлувилин къанунралди багьишуниз талукъарнавай шад мярекат кьиле фена. Ана РД-дин Къилин патай тамам ихтияр ганвай Алибег Алиева, Ленинский райондин кьил Мегьамед Алхасова, Къ.Селимхановадин диде Анфисади, и хизандиз квал гайи кас - "Раян" ЖСК-дин гендиректор-Закирхан Гъажиева, журналистри иштиракна.

Мярекатдал рахай А.Алиеван, М.Алхасован суьгьбетрай малум хъайивал, Селимхановрин хизанда алай вахтунда 16 йис тамам хъанвай Къизханум Даунан синдром аваз дидедиз хъана. Вад касдикай ибарат тир абурун хизан Олег Кошевойн куьчеда, хизандин общежитида 18 квадратный метрдикай ибарат тир квал яшамиз жезва. Алай йисан июндин вацран эхирра квал рамад са бедбахтвили гатана. Диде кухняда хуьрек гъазурунал машгул хъанвайла, Къизханумаз, пенжердиз акъахна, анай куьчедиз килигиз клан хъана. 4-мертебадин пенжердай аватай рушан къулан тарциз еке хасаратвилер хъана, ам тамам са вацра Махачкъалада азарханада хъана. И мукъвара адаз Саратов шегьерда операция авуна. Зур йисан вахтунда адаз духтурри ацукьдай ихтияр гузвач, ам руфунал къаткуниз мажбур я.

Ихьтин бедбахтвални хъхъай хизандин ийир-тийир, гьал мадни четинди хъана. Талукъ идарайриз кхъей чарар-царарихъни нетижа хъанач. А.Селимханова михъиз руьгьдай аватна. Ада РД-дин Къилиз чар хъин къетна. Рамазан Абдулатипова хизандин дуланажагьдин шартлар ахтармишунин месэла Алибег Алиевал тапшурмишна. Яр гьал тевгьена, ам кьиле аваз делегация Селимхановрин кваллиз мугьман хъана.

- Авайвал лагьайтла, заз алай вахтунда инсанар икъван агьур шартлара яшамиз жезвайди чизвачир, - ихьтин гафарилай башламишна ада вичин рахунар. -Квал 4-мертебада, санузел 1-мертебада, кухняни дегьлиздиз агъа кьиле ава. Хизанда квалхазвайди анжах са дуба я, пул бес жезвач. Авай гьалдикай за гьасятда Ленинский райондин кьил М.Алхасоваз ва Дагьустандин Кьил РАбдулатиповаз ха-

бар гана. Мегьамед Алхасова месэла вичин гуьзчивилик кутуна, - суьгьбетна А.Алиева.

- Гъайиф хьи, къенин юкьуз чахь-райондин администрациядихь-къеве авай ксариз я чилер, я квалер чара ийидай фонд авач. Мукьвал вахтара чун Ленинский райондин администрациядин патав ихьтин фонд арадал хкунал машгул жеда, - алава хъувуна М.Алхасова. - Ик, чун къеве авай касдиз куьмек гудай кас жагьуруниз мажбур хъана. Чна адаз риклин сидкьидай чухсагул лугьзува.

Нубатдин гаф рахай Закирхан Гъажиева Алибег Алиеваз ва Мегьамед Алхасоваз, дугьриданни, дуланажагьдин шартлар четинбур тир хизан жагьуриз куьмек гунай сагьрай лагьана.

- Гаф мертебайрин квал эцигунив эгечдайла, зи рикле, ам эцигна куьтягьайла, къеве авай са хизандиз 68 квадратный метрдикай ибарат тир квартира, садакьа яз, гунин ниет авай. Къе, мусурманар патал пақди тир жуьмя юкьуз, заз ихьтин мумкинвал хъанва. И хизандин гьал фикирда къуналди, за абуруз 100 квадратный метрдин майдан авай квартира гун къетнава. Квал Турали посёлкада 2-мертебада ава, - алава хъувуна З.Гъажиева.

Шад мярекатдал Мегьамед Алхасова, мумкинвилер жагьуруна, а квалер ремонтдин квалалахар авун администрациядин хивез къачунвайдакьайни хабар гана. Идалайни гьейри, райондин кьиле авай ксари (Цийи квал ишлемишиз вахкудалди са шумуд варз амайди фикирда къуна) хизан патал къулай шартлар авай квартира кирида къуна.

Анфиса Селимхановадихь галаз кьиле фейи суьгьбетдай малум хъайивал, адан ери-бине Мегьамедхуьруьн райондин Цийи Филляй, умурдин юлдашни Хив райондин Архитлай я. Хизанда, Къизханумалай гьейри, къеве хва чехи жезва. Дуланажагьдин четин шартларикай дишегьлиди шегьердин Ленинский райондин администрациядиз сифте 2010-йисуз хабар гана, амма учир саклани мукьва жезвачир. Квал маса къачудай мумкинвал вичихь садрани тежедайди ада къатанвай: жуьреба-жуьре квалалахар тамамариз, умурдин юлдашди къазанмишзавай пул дарманризни рапариз физвай, бегьемвилелди тьунизни бес жезвачир.

Мярекатдин эхирдай Анфиса Селимхановади вичин хизандиз хъсанвал авур, чпин дердиникай хабар къур вири ксариз чухсагул малумарна. Кватл хъанвайбур вири квартирадиз тамашиз фена.

Гуьгьуьлар шадарна

Са тимил йикъар идалай вилик Махачкъалада республикадин бедендин мумкинвилер сергьятламишнавай аялар ва жаванар патал реабилитационный центрада шегьердин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекъай Комитетдин, шегьердин жегьилрин центрадин, спортшколайрин, яратмишунрин "Креатив" дестедин ва мергьяматлувилин "Озарение" фондунин векилрин иштираквал аваз махсус серенжем кьиле тухвана.

Центрада чирвилер къачузвай ва сагьламвал мягькемарзавай аялриз мугьманри дерин ва гегенш чирвилер къачудай ктабар, жуьреба-жуьре къугьвадай шейэр, физический ва психический рекьерай методикадин пособиар, спортдин тадаракар, ширинлухар гъана. Идалайни гьейри, аниматорри аялар патал эстафетайри-кайни къуьлерикай ибарат тир мярекат тешкилна. Ана рушаризни гадайриз Россиядин мультфильмайрай персонажрихь галаз къугьвадай мумкинвал хъана.

Винидихь твар къунвай идарадин директор Татьяна Березкинади и серенжемдин иштиракчийриз аялрин гуьгьуьлар шадарунай, абуруз дикъет гунай чухсагул малумарна.

- Куьн атунал гадаярни рушар лап шад я. Им тажуб жедай кар туш, абурун диде-бубайри лугьзувайвал, аялриз кланзавайди пишкешар ваь, абурун патал кьилинди инсанвилер адетдин алагь-салагь хьун я, - лагьана ада.

Алава къейд. Республикадин бедендин мумкинвилер сергьятламишнавай аялар ва жаванар патал реабилитационный центрада гьар йисуз 2 агьзурдалай виниз аялри пешекарвилер куьмек къачузва. Абурун са пай

Махачкъаладин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегьилрин крарин рекъай комитетдин председател Марат Ибрагимова ихьтин серенжемар инлай къулухъни тухудайдахь инанмишарна.

- Гележегда меркездин жегьилриз центрада чирвилер къачузвай ва сагьламвал мягькемарзавай аялрихь галаз мадни гуьруьшар тешкилдай ва абурун уьмуьр шадди ийидай ниятар ава, - алава хъувуна ада.

центральный нервный системадин азарар авайбур я. Иниз Дагьустандин вири шегьеррайни районрай тир аялар къевезва. Аялди 15-21 йикъан вахтунда (лазимвал авай вахтара гьар 3 ва 6 вацралай сагьламардай курс тикрарзава) сагьламвал мягькемардай мумкинвал ава. Центрада аялар ва абурухь гелкъевезвай ксар патални къулай вири шартлар тешкилнава. Абуруз государстводи йикъа 4 сеферда пулсуздаказ тьун гузва.

"Школадин портфель"

Мергьяматлувилин "Леки" фондунин кьилел диде-буба аламачир, гьакни тамамбур тушир ва дарда аваз яшамиз жезвай хизанрай тир аялриз школада алуькдай пек-партал ва клелунра лазим къевезвай амай шейэр гуниз талукъарнавай серенжем кьиле тухвана. Сир туш, аялди хъсан чирвилер къачун ва адахь экуь гележег хьун патал диде-бубади аялриз талукъ шартларни тешкилун лазим я. И кар фикирда къуна "Леки" фондунин Сулейман-Стальский района мергьяматлувилин серенжем тешкилна...

Вири девирра кьилел диде-буба аламачиз амукьай аялар иллаки обществодин куьмекдихь муьгьтеж жезва. Гьавилей школа патал лазим къевезвай шейэр сифте нубатда етимриз, тамамбур тушир хизанрай тир ва четин шартлара яшамиз жезвай

аялриз гана. Вири санлай 140 аял школада алуькдай пек-партал, рюкзаки, пенал, дафтарар ва герек маса шейэр гуналди шадарна.

Кесибвиле авай ксариз куьмек гун лап дегь заманайрилай инихь дагьвийрин ивидик квай хъсан адет я. Къенин юкьузни мергьяматлувилин серенжемар кьилиз акьудзавай ксар тимил гьалтзавач. "Леки" фондунин чпихь галаз санал мергьяматлувилел машгул жезвай гьар садаз уьмуьрдин четин шартлара яшамиз жезвай ксариз куьмек гунай чухсагул малумарзава. И серенжем уьмуьрдиз кечирмишиз куьмек гайи ксарикай садни карчи ва общественный деятель Сагьраб Ширинов я. Ада вичин патай 50 аялди портфельар ва лазим маса шейэр чара авуна. "Лекидин" фондунун и серенжем кьиле тухун патал 120 000 манат харжна.

И серенжемдин сергьятра аваз Хасавюрт райондин Къурушрин хуьрени 10 аялди портфельар ва чирвилер къачун патал лазим къевезвай амай затлар гана.

Гъайиф хьи, са акъван еке мумкинвилер авачирвилей Сулейман-Стальский райондин 40 хуьруькай анжах 21 хуьре и серенжем кьиле тухуз алакьна. Гележегда "Лекидин" планрик амай хуьрерин аялризни куьмек гун ква. Чна умудзава, и кардик чи амай ватандашрини лайихлу пай кутада.

"Леки" фондунин Сулейман-Стальский райондин кьиле авай ксариз, умуми образованидин идарайрин директорризни къуллугьчийриз четин шартлара яшамиз жезвай аялар тайинардай сиягьар гъазурунин карда куьмек гунай чухсагул малумарзава.

"Леки" фондунин сайтдай.

Баркаллу хциз аферин!

Сулейман-Стальский райондин сайтда хабар ганвайвал, алай йисан 8-сентябрдиз Герейханован хуьруьн аялрин бахчада вичин ери-бине Хив райондин Захитрин хуьрай тир Равшан Къазиагьмедова тешкилнавай мергьяматлувилин серенжем кьиле фена. Мярекатда Герейханован хуьруьн Советдин кьил Руслан Алдырова, аялрин бахчадин коллективди ва диде-бубайрин комитетдин векилри иштиракна.

И югь аялрин бахчада халис сувариз элкьевена. Бицекриз ацукьдай стулар багьишна ва ширинлухар гана. Мярекатдал рахай аялрин бахчадин заведующий Умуьт Гъабитовади ва хуьруьн Советдин кьил Руслан Алдырова Равшан Къазиагьмедоваз аялриз куьмек гунай чухсагул малумарна.

- Хуьруьн администрациядин, аялрин бахчадин коллективдин ва ана тербия къачузвай бицекрин тварунихъай чна квез - чи гьалдикай хабар

къуна, чаз куьмек гуз гъазурвал къалурай чи баркаллу хциз - аферин ва сагьрай лугьзува. Куьне спонсорвал авуналди, къе чи бицекриз къулайвални шадвал багьишнава. Хвехь чандин сагьвал, вири краа агалкунар, хизанда хушбахтвал мадни артух хуьрай! Куь мурадар кьилиз акъатрай! - алхишна Р.Алдырова.

Олимпиадайриз гъазурдайвал

Малум тирвал, алай вахтунда Махачкьаладин патав, Каспий гъульун кьерехда, "Анжидин" келунинни тренировкайрин база авай чкада хягъай командайр олимпиадайриз гъазурдай Центр эцигзава. Исятда ина спортсменар патал мугьманханайрин комплекс, кье спортзал эцигна куьтягзава. Спортдин залрикай сада азаддиз ва грекнин римлуйрин жуьреда кюршар кун патал 6 гасир гъакьда. Муькуьди кьилди дзодоистар патал я. Центрадин сергьятра сирнавай еке бассейн, футболдин майдан, тренажерин зал, воркаут майдан, массаж ийидай кабинетар, парилкаяр, аялринни жаванрин спортшкола, ял ядай чкаяр жеда.

И мукьвара РД-дин физический культурадин ва спортдин министр Мегьамед Мегьамедов эцигунар кьиле физвай тергердих галаз таниш хьана.

- Спортдин и объектар планда авайвал эцигзава ва республикадин регьбер Рамазан Гъажимурадовичан гуьзчиликни ква. Инанмиш я, спортсменар олимпиадайриз гъазурунин Центр ачухун Дагъустандин тренерар ва спортсменар патал члехи савкьат жеда. Виликрай чи спортсменрин сборар Дагоспедуниверситетда авай ЦОП-да кьиле физвай. Кье ина ашкьи авай вири гъакьзавач, амма цийи чкада спортсменри чеб лап куьлайдиз гьиссда, вучиз лагьайтла, ина абур патал вири шартлар тешкилун фикирда кьунва, - алава хъувуна министрди.

Къейд ийин, минспортдин векилри лугъузвайвал, Центр кьведай йисан гатуз ишлемишиз вахкуда. Эцигунар кьиле тухун патал такьатар республикадин бюджетдик кутунва ва кьилдин карчиярни куьлухъ акъвазнавач, куьмекар гузва.

Афиныдай - буьруьнж

КЪУРШАХАР КЪУН

Грециядин меркезда грекнин римлуйрин кьайдада кюршар кьунай дуньядин кьенкьечивал патал кьиле феий акъажунра Ахцегь райондай тир Анвар Алагъярова пуд лагъай чка кьун.

46 кг-дин заланвал авайбурун арада Анвар полуфиналдиз акъатна. Ада Туьркиядай тир Константин Тудор (9:0), США-дай тир Дилан Рагузин (10:5) гьисабдалди клудна. Азербайжанви Нигьат Маммадлудиз Анвар кумукьна. Буьруьнждин медаль патал бягьсина чи ватанэгъли туьрк Мукремин Акташан (4:1) винел гъалиб хьана.

Жегьилрин рикI алай турнир

ФУТБОЛ

Махачкьалада "Тумаждин туп" тивар алаз футболдай кьиле тухвай шегьердин ачух турнир акъалтIна. Жегьилар патал футболдин итижлу и мярекат кьиле физци 20-сефер я.

Цинин "Тумаждин туп" Махачкьала шегьердин 160 йисаз талукьарнавай ва СССР-дин спортдин лайихлу мастер Лев Яшинан экуь кьаматдизни спортдин "Динамо" обществодин 90 йисаз бахшнавай. Акъажунра 960 командади, санлай цуд агъзурдав агакьна аялри иштиракна.

"Тумаждин туп" турнир агалуни мярекатда шегьердин мэриядин, республикадин минспортдин векилри ва футболдал рикI алайбуруни тренерри иштиракна. Яшарин

категорияйри сифтегъан чкаяр кюр рушаринни гадайрин вири командайрив медалар, гуьрметдин кубокар, грамотаяр вахкана.

Цуругъвидин агалкьун

ГАНДБОЛ

Россиядин гандболдин Федерациядин президент Сергей Шишкарёва Денис МИРЗОЕВАН спортдин мастервилин шагъадатна вахкана.

Ахцегь райондин Цуругърин хуьрай тир Денисав шагъадатна Россиядин суперлигада Ставрополдин "Динамо-Виктор" клубдин презентациядин вахтунда вахкана.

2016/2017-йисарин сезонда "Динамо-Викторди" вичин 25 йисан тарихда тахъай хьтин агалкьун къазанмишна. Суперлигада 4-чка кьуналди, Ставрополдин "динамовийри" Европадин машгъур турнирикай пуд лагъайди тир Эвер гунин Кубокда иштиракдай мумкинвал къазанмишна. Денис Мирзоевни Ставрополдин клубдик ква. Алатай сезонда Денис майдандал 915 де-

кьикада хьана ва ада 70 туп яна. Ам вичин командадин спортсменрин арада мумкинвилерикай жезмай кьван гзаф менфят кьачузвайди яз гьисабнай.

14-чкадал ала

ФУТБОЛ

Россиядин футболдин лигадин 9-турда "Тоснони" ва "Анжи" 2:2 гьисабдалди кьугъвана. Сад лагъай туп Евгений Маркова яна. "Анжидин" форвард Александр Прудников ва кьугъунин 18-декьикада са туп ягъайдала куьлухъ ирид декьика алаатайла, Олег Данченкоди мад са гол ягъуикди чи команда вилик акатна. 63-декьикада тоснови полузащитник Вагиз Галиулина яргъай ягъай туп чи командадин варариз фена.

Гуьгъунлай мумкинвилер кье командадихъни авайтани, садавайни гол ягъиз хъхьанач. И сезонда сад лагъай сеферда

"Анжи" садан хийирдизни тушиз кьугъвана. Дагъустандин команда гила 16-сентябрдиз "Анжи-Аренадал" "Краснодардихъ" галаз кьугъвада.

Вилик тухузва

ПУТАР ХКАЖУН

Эхиримжи йисара Сулейман-Стальский районда спортдин путар хкажунин хел виликди физва. Райондин спортсменри мукьвал-мукьвал республикадин, уьлкведин ва международный акъажунра иштиракзава ва тарифиз жедай нетижаярни къазанмишзава. Хъсан нетижаяр Россиядин чемпионатдин призёр, международный турнирдин гъалибчи, путар хкажунай спортдин мастер, азаддиз кюршар кьунай ва армреслингдай 1-разряддин, залан атлетикадай 2-разряддин спортсмен Магелан САИДОВАН гъилик вердишвилер кьачузвай жегьилри кьалурзава.

Магелан Саидова 2015-йисалай Герейханован хуьруьн 2-нумрадин школада физкультурадин муаллимвиле кьвалахзава. И куьруь вахтунда ада гъазурай школадин хягъай команда путар хкажунай республикада виридалайни зурбади хьана. Ада вердишарай спортсменри Сулейман-Стальский райондин хягъай командадик кваз Дагъустандин кьенкьечивал патал акъажунра гъалибвал къазанмишна, гъа жигъетдай яз кьизилдин - 2, гимидин - 2 ва буьруьнждин 2 медални кьачуна.

Гъар са аялдихъ галаз кьетлен жуьреда кьвалахзавай, абурун агалкьунрал лайихлудаказ дамахзавай М.Саидован теклифдалди мукьвал-мукьвал спортдин гъар жуьре серенжемар тешкилзава, "Дагъустандин путарин спорт, фитнес, атлетизм" тивар алай хуси сайт кардик кутунва.

Лезги рушарин агалкьунар

КЪЕЗИП АТЛЕТИКА

Къурагърин 1-нумрадин школадин 9-классда кьелзавай Зубейдат Рамазановади кьезил атлетикадай Дагъустандин кьенкьечивал патал "Шиповка юных" лишандик кваз кьиле феий ачух акъажунра 1-чка кьун.

Акъажунра республикадин шегьеррайни районрай 12 командади, санлай 200 касди иштиракзавай.

И акъажунра Зубейдат кьвед лагъай сеферда гъалиб хьанва. Дагъустан Республикадин кьезил атлетикадин Федерациядин патай адаз медаль ва 1-дережадин диплом гана.

Акъажунра Мегьарамдхуьруьн райондин Бут-Къазмайрин ДЮСШ-дин командадини иштиракна. Амина Каитмазовади 1-чка, Къизхалум Гъаниевади 3-чка кьун.

Гъалибчийри Адлерда кьиле фидай Вирироссиядин "Шиповка юных" акъажунрин финалда иштиракдайвал я.

пятница, 22 сентября

РГВК
07.00,08.30,12.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Поданги ламалги заманги»
08.00 Мультфильмы
08.45 Д/с «Архитекторы мостов» 4 с.

ПЕРВЫЙ

5.00 Доброе утро.
9.00 Новости.
9.20 Контрольная закупка.
9.50 Жизнь здорово!

РОССИЯ 1

08.07-08.10,08.35-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:40,14:40,17:40,20:45 Местное время. Вести-Дагестан
18:00 Мир Вашему дому
18.20 Дагестан спортивный
18.40 Вести-дежурная часть

НТВ

5.00 Т/с «Адвокат».
6.00 Сегодня.
6.05 Т/с «Адвокат».
7.00 Деловое утро НТВ.

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.50 По делам несовершеннолетних. (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.00 Настроение.
8.05 Д/ф «Сергей Захаров. Я не жалею ни о чем».
9.05 Т/с «Отель последней надежды».

ЗВЕЗДА

6.05 Теория заговора.
6.35 Д/ф «Маршалы Сталина. Георгий Жуков».
7.40,9.15 Х/ф «Два билета на дневной сеанс».

суббота, 23 сентября

РГВК
07.00,08.30,16.30 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес»

ПЕРВЫЙ

5.00 Контрольная закупка.
5.30 Модный приговор.
6.00,10.00,15.00 Новости на ковер...»

РОССИЯ 1

08.25 Сказки моего детства. Наби Исаев
08.45 Голос Евразии «Всезнайка» Первый каспийский телеканал
09.00 Традиции Кайтага. Республиканская выставка кайтагской вышивки

НТВ

5.00 ЧП. Расследование.
5.40 Звезды сошлись.
7.25 Смотр.
8.00 Сегодня.

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.05 Мелодрама «Женщины». (16+).

ТВ-ЦЕНТР

5.05 Марш-бросок.
5.30 АБВГДейка.
5.55 Х/ф «Храбрые жены».
7.50 Православная энциклопедия.

ЗВЕЗДА

5.50 Х/ф «Как Иванушка-дурачок за чудом ходил».
7.35 Х/ф «Там, на неведомых дорожках...»

воскресенье, 24 сентября

РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 «Мой малыш»
07.45 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана

ПЕРВЫЙ

5.50 Х/ф «Жизненные обстоятельства».
6.00,10.00,12.00 Новости
6.10 Х/ф «Жизненные обстоятельства».

РОССИЯ 1

4.55 Т/с «Неотложка 2».
6.45 Сам себе режиссер.
7.35 Смехопанорама.
8.05 Утренняя почта.

НТВ

4.40 Х/ф «Небеса обетованные».
7.00 Центральное телевидение.
8.00,16.00 Сегодня.

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.25 Мелодрама «Прилетит вдруг волшебник!» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

6.10 Х/ф «Улица полна неожиданностей».
7.35 Фактор жизни.
8.05 Х/ф «Семья Ивановых».

ЗВЕЗДА

6.15 Х/ф «Слушать в отсечку».
9.00 Новости недели с Ю. Подкопаевым.

КУЛЬТУРА С 18 ПО 24 СЕНТЯБРЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК
6.30,7.00,7.30 Новости культуры.
6.35 Кто в доме хозяин.
7.05 Легенды мирового кино. Исаак Дунавский.

СРЕДА

6.30,7.00,7.30 Новости культуры.
6.35 Кто в доме хозяин.
7.05 Легенды мирового кино.

ЧЕТВЕРГ

6.30,7.00,7.30 Новости культуры.
6.35 Кто в доме хозяин.
7.05 Легенды мирового кино.

ПЯТНИЦА

6.30,7.00,7.30 Новости культуры.
6.35 Кто в доме хозяин.
7.05 Легенды мирового кино.

СУББОТА

6.30 Библейский сюжет.
7.05 Х/ф «Мечто».
8.50 М/ф «Алиса в Стране чудес».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 Святныи христианского мира. «Древо жизни».
7.05 Х/ф «Член правительства».

РАДИО

ИСЛЕН, 18-СЕНТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.35 «Хавжамжам».
САЛАСА, 19-СЕНТЯБРЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар
12.30 «Карчи Дагустан».

Программа газурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин печатдин ва информациядин министерство

367018, Махачкъала, Насрутдинован пр., 1 "а"

КЪБИЛИН РЕДАКТОР
М.И. ИБРАГЪИМОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

Газет алакьадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гуьзчивал авунин рекъай Федеральный къуллугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2016 йисан 12 декабрдиз регистрацйа авуна.

Регистрациядин нумра ПИ ТУ 05-00358
Макъалаяр редакцияди тукъуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гуьзвач ва абур элкьвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкъала, Насрутдинован проспект, 1 "а". Печатдин къвал

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
М.А. АГЪМЕДОВ

65-13-55

КЪБИЛИН РЕДАКТОРДИН
СОВЕТНИК
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ

65-02-81

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЪ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ

65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН

Н.М. ИБРАГЪИМОВ

65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН

Ж.М. САИДОВА

65-00-59

КУЛЬТУРАДИН

Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ

65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН

М.А. ЖАЛИЛОВ

65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН

Р.С. РАМАЛДАНОВА

65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ

65-00-62

КАССА

65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР

М. МАГЪМАДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ

Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР

Н. ВЕЛИЕВА

Газет йиса 52 сеферда акъатзава

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Йисан - 63249

Зур йисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.40

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкъала,

Пушкинан куьче, 6.

Тираж 8383

Ⓒ - И лишандик квай материалар

гъакъидихъ чапзавайбуур я.

Ⓓ - Икъван яшар хъанвайбууру къелрай

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г.Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

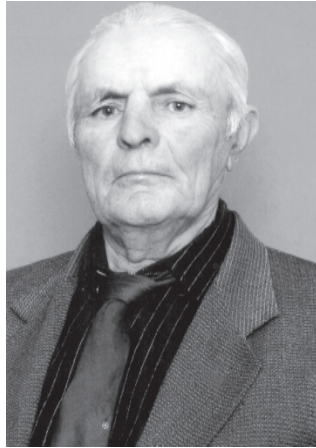
Мубаракрай!

Къурагъ райондин Ашарин хуьре яшамиш жезвай Чехи мирес, мектебдин муаллим, хъсан шаир ва манидар, яр-дустунал рикI алай мугъманперес
Гъусейн Рамазанович РАМАЗАНОВАЗ:

Мубарак ваз, Чехи мирес,
Вун хайи югъ акъван серес!
Агакънава булдиз бегъер,
Гуьрген хъиз я чаз ви
тегъер!

Гена хъурай чандин
сагъвал,
Ашукъди яз Чехи рагъ вал!
Квахъ тийирбуур я ви гелер,
Вилик кума зулар гъеле...

ВУН ХАЙИ ЮГЪ ТЕБРИК-
ЗАВАЙ МАХАЧКЪАЛАДА
ЯШАМИШ ЖЕЗВАЙ
МЕГЪАМЕДОВ ШАМИЛАН
ХИЗАН, ГЪЕСЕНБЕГРИН
ТУХУМ.

Камалдин хазинадай

КъватIайди - Ишреф ЖАВАТОВ, Къалажухрин хуьр

- ✓ Сев текъенмаз, хам алажзава.
- ✓ Тар майвайриз килигна чирда, инсан - крариз.
- ✓ Тапаррин тум куьруьди жеда.
- ✓ Тарциз майваяр залан жедач.
- ✓ Уьмуьр яшаралди ваь, кралалди машгъур жеда.
- ✓ Хва къвалин мугъман я, руш - хуьруьн.
- ✓ Хиве къунвайди пуд йисуз гуьзлемиша.
- ✓ Хуьре битмиш хъайиди шегъердани виже къведа.
- ✓ Хуьтлуьз жив авачтIа, гатуз бегъерни авач.
- ✓ Цавай гъетер къаз къанзава.
- ✓ Чатухъандин гъилер чулав жеда, фу - лацу.
- ✓ Чуьлда гар къаз гъавалат хъанва.
- ✓ Чьмни яд какадариз жедач.
- ✓ Са гъили кап ядач.
- ✓ Кьекре гъарай тавуртIани, экв малум жеда.
- ✓ Дуьнья ракъини ишигълаван ийида, инсан - чирвилери.
- ✓ Рагъ кьевириз жедач, гъахъ - къаник кутаз.
- ✓ Негъилралди билбил тухариз жедач.
- ✓ Бахт ми хъи девлет я.
- ✓ Пулдиз гъисабун ярашугъ я.

Четин кроссворд

Тукъуьрайди - Салигъ ИБРАГЪИМОВ

1	РУГЪ	ТИШУНАЙ ХАМ	ШУШЕДИН КЪАБ	РУШАН ТИВАР
2	ТАГЪАР	БАГЪМАНЧИ	КЕМЕР	РИН КАР
3	4	1	2	3
4	6	7	8	9
5	10	11	12	13
6	14	15	16	17
7	18	19	20	21
8	22	23	24	25
9	26	27	28	29
10	30	31	32	33
11	34	35	36	37
12	38	39	40	41
13	РАТ МИХЪУН	ТЕАТРИН СА ЖУЬРЕ	АЛЧАХ КАС	
14	ГРУЗИЯДА СА ШЕГЪЕР	КЕФЕР ПАТАН ЧУЬЛЛЕР	БАГЪА	ФИРЧИННИ

ДУЪЗ ЦАРАРА: 1. Яргъивилин къадар. 4. Багъдин емиш. 5. Малдин хам. 7. Гъеридалди чрай як. 11. Къветрен шараг. 12. Полдинни цлан арада амуькнавай хъиткъер кьевдай тахтадин къус. 13. Кларасдай элкъвей тьекв акъуддай алат. 16. Папан вах. 19. Къвалин пичина куда. 21. Зиянвал. 22. Къибле патаз акси пад. 23. Багъбан. 25. Музыкадин алат. 27. Шпионар, жасусар. 29. Алтайский крайда са шегъер. 31. Цан цадайла куьтен гвайди. 32. Кацин шараг. 33. Парча хътин кьелечI рух. 34. Са кар ийидайла алуькун. 37. Са метр. 38. Халкъ, инсанар. 39. Дуьгве гамиш.

ТИК ЦАРАРА: 2. Къушарин гъил. 3. Шегъердин чьехиди. 6. Тум атIай гъайван. 7. Яргъиз тунвай кек. 8. Секинвал. 9. Бицекриз хас амалар. 10. Лиферин жинсинин къуш. 14. Вахт амаз фад амаз. 15. Камчаткада са шегъер. 17. Нек юзурдай квар (хъенчин). 18. Россия - 1 каналдин программа. 19. Ичерин са жуьре. 20. Дербент районда са хуьр. 24. ...ва журналар. 25. Яракъламиш хъанвай чуру къвалахар ийидайди. 26. Къвалахдин эхирдин мана, хийир. 28. Гимидин ших. 30. Сулейман-Стальский районда са хуьр. 35. Къвалар. 36. Гуьрчег, хъсан.

Анаграммадин жавабар №36:

Чара авунвай кругра "Махачкъала" арадал къведа.
1 - Къасумхуьр, 2 - Каспийск, 3 - Ахцегъ, 4 - Бабаюрт, 5 - Хучни, 6 - Мамедкъала, 7 - Къаякент, 8 - Гиляир, 9 - Самур.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди халуд гада
БАКИР
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз Велибегова Насимадиз, рагъметлудан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди ими
РАШИД
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз Сардар Абилаз (Межидова) ва вири багърийриз башсагълугъвал гузва.

Къанивиликай виш келима-фикир

Гъазурайди - Гуьлжагъан МИСРИХАНОВА

(Эвел 33,35-36-нумрайра)

57. Къанивили вичи-вичиз фидай рехъ жагъурда.
58. Къанивили уьмуьрдикай гъейран жедай мах ийида.
59. Къанивал гъикъван чьехиди хъайитIани, адазни рикIин къене вичин сергъятар авайди я.
60. Гъеле дуьньяда гъакъикъатдин къанивиликай герек ва тамам гафар кхъидай, луьгъудай чIал авач!
61. Къанивал сабура я!
62. Уьмуьрдин нетижаяр алакьунри къалурда, къанивили нетижаяр-вилери.
63. Къанивал чуьгуна къамир, буш хъайи арада ам ва хъай катунни мумкин я.
64. Умуд кутур къанивилик къуватни жеда.
65. Къанивал лигмарун патал пуд гаф герек я: "Заз вун къанзава"!!!

(КъатI ама)

Сертификат материнского капитала МК7 № 0582648, выданный 01.09.2015г. ГУ УПФР в городе Нижневартовске ХМАО - Югра на имя **БАЛА-БЕКОВОЙ Инги Атемовны**, считать недействительным.

"Лезги газетдин" редакциядин коллективди играми езне
БАГИФ
кечмиш хъунихъ галаз алакьалу яз Сулейман-Стальский райондин Къулан СтIалдилай тир Пирисмаилворин хизандиз башсагълугъвал гузва.

Культурадин "Къуруш" центради ими
СУЛУДИН ГЪАФИЗОВ
рагъметдиз финихъ галаз алакьалу яз Гъафизов Хелилаз, рагъметлудан хизандиз, вири багърийриз башсагълугъвал гузва.